

V Praze dne 16. června 2016

Vyřizuje:

Odbor památkové péče Kanceláře prezidenta republiky jako příslušný orgán ve smyslu ustanovení § 14, odst. 1 a 3 a § 43, odst. 1a) zákona č. 20/87 Sb. ve znění změn a doplňků o státní památkové péči, ve smyslu ustanovení § 3 zákona č. 114/1993 Sb. o Kanceláři prezidenta republiky a ve smyslu ustanovení § 2 vládního nařízení č. 55/1954 Sb. o chráněném areálu Pražského hradu

v y d á v á

závazné památkové stanovisko

k obecnému záměru systematické údržby a opravy oken a dveří v areálu Pražského hradu.

Areál Pražského hradu je národní kulturní památkou a zároveň součástí památky zapsané na seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Je nejrozsáhlejším hradním a zámeckým komplexem na světě s více než tisíciletým stavebně historickým a architektonickým vývojem.

Údržba tak rozsáhlého a složitého komplexu staveb různého slohu a stáří vyžaduje nemalé úsilí, specifický a citlivý komplexní přístup. Toto závazné památkové stanovisko vymezuje pouze základní principy s obecnou platností, které ovšem musí být vždy upřesněny pro konkrétní objekt.

Při opravě výplní otvorů v plášti objektů i vnitřních oken a dveří je základním požadavkem důsledné zachování historických prvků. Pokud jsou některé jejich části dožilé, mohou být jako jednotlivé díly vyměněny za kopie. Je-li celý prvek za hranici životnosti, bude vyměněn za přesnou kopii z masivního dřeva. U vnějšího prvku mladšího stáří (např. z 20. století) lze zvážit technickou úpravu pro zlepšení funkce; ta ovšem nesmí výrazně měnit jeho pohledové kvality.

Z technologického hlediska je třeba pohyblivé prvky (okenní a dveřní křídla, okenice) vždy demontovat (tedy nelze je opravovat a natírat zavěšené na místě). Práce mohou probíhat na staveništi, pokud lze pro lakýrníky vyhradit bezprašný prostor. Vhodnější je prvky odvézt do dílny. Po demontáži výplní budou otvory ve vnějším plášti vždy zakryty dočasnými výplněmi, které zabrání vnikání prachu a vody, musí však umožňovat práce na rámech a na plášti objektu.

Výsledná povrchová úprava výplní otvorů musí odpovídat původnímu stavu. V případech, kdy určení barevnosti není jednoznačné, je třeba před odstraněním starých nátěrů doplnit průzkum barevnosti a stratigrafie vrstev.

Odstranění nátěrů

Sejmutí stávajícího nátěru z dřevěných prvků bude prováděno odstraňovači na bázi rozpouštědel (např. Chemsearch Chemstrip, Colorlak P 05, P 07, Barvy Laky P 8512 či P 8513 a jiné na bázi dichlormethanu). Vylučujeme použití kyselinových či zásaditých odstraňovačů, opalování laků plamenem či horkovzdušnou pistolí. Důvodem je ztráta ostrých hran profilací a ohoření dřeva. Opatrně budou sejmuty i dožilé tmelové doplňky a správký. Pro zašedlé povrchy (zvětralého) dřeva je možno, pokud bude třeba, použít i prostředky určené k jejich odstranění. Tyto prostředky se odmyývají vodou, proto bude třeba dřevo nechat řádně vyschnout před dalším technologickým postupem.

Truhlářské práce

Po odstranění nátěrů bude provedeno standardní truhlářské upravení povrchu opatrným obroušením. Pokud bude třeba provést truhlářskou výměnu některého prvku u oken a dveří opatřených neprůhlednými nátěry, je důležité použití kvalitního vyschlého dřeva a pevných standardních truhlářských spojů. Pokud půjde o prvky s povrchovou úpravou lazurou, případně transparentním lakem, musí dřevo doplňku kromě uvedeného odpovídat originálu i barevností a kresbou. Před finální povrchovou úpravou je třeba výměny a správký patinovat do správného odstínu. Ve výjimečných případech, zvláště u hodnotných historických kusů, lze použít i tmelů, aby zásah do originálu byl minimalizován. Důležitá je volba vhodného tmelu, který musí být v celé hmotě probarven, aby nepůsobil rušivě ani po delší době.

Ošetření povrchu – nátěr

Pro okna a dveře se stávající úpravou bez krycích nátěrů budou použity vhodné a osvědčené oleje, např. oleje Borma Decking Oil (Danish Oil), Bona Deck Oil, oleje Osmo, případně i jiné s dobrou referencí (zvláště z areálu Pražského hradu). Definitivní určení materiálu musí vycházet z technologických konzultací i záruk poskytovaných výrobcem. Povrch dřeva by měl být po vyschnutí olejů voskován.

Okna, okenice a dveře se stávající povrchovou úpravou bílým emailem (syntetické či jiné moderní materiály) budou nově natřeny standardními olejovými nátěry odpovídající barevnosti, která bude předvedena a schválena na vzorcích (např. Barvy Laky Teluria - fermežová barva O2025, nebo fermežové barvy Ottosson Linoljefärg). Žádoucí je používat materiály s nižším obsahem sušidel, což sice prodlužuje dobu vysychání, ale zvyšuje kvalitu polymerace fermeže či oleje; tím je dosaženo vyšší trvanlivosti nátěru. Zcela nevhodné je domíchávání sušidel (např. kobaltového prášku), což snižuje kvalitu nátěru.

Zámečnické práce

Snímání nátěrů ze železných (př. ocelových) prvků je technologicky shodné s výše uvedeným postupem, ale není zcela vyloučeno opalování plamenem (případně ve výhni) či horkovzdušnou pistolí. Není ovšem vhodné postupovat za příliš vysokých teplot a nechat barvu shořet. Může dojít k vyžihání kovu a jiným nevhodným důsledkům přehřátí. U kovaných prvků je často základním nátěrem suřík, který je možno ponechat a pouze doplnit (v takovém případě se odstraňování vrchního nátěru plamenem nedoporučuje).

Případné zbytky koroze budou mechanicky odstraněny kartáčováním, popřípadě rozpuštěny např. tanátováním či fosfátováním. Následně bude proveden dvojnásobný základní nátěr suříkem rozmíchaným ve fermeži a 2 až 3 (podle hustoty) nátěry grafitem rozmíchaným ve fermeži (pokud možno bez sušidel). Je třeba počítat s polymerací 1 vrstvy až 3 dny, v závislosti na počasí. Poslední vrstva grafitu bude rozkartáčována. Na závěr doporučujeme povrch prvků převoskovat (včelí vosk rozpuštěný v benzínu, karnaubský vosk či Revax 30, KRNB aj.) a poté přešetřit středně tvrdým kartáčem (obdobný jako obuvnický).

Mosazné prvky kování (kliky, olivy, závěsy, mechanismy okenic a krycí krabice či desky zámků) budou zbaveny oxidů a opraveny, stejně jako zámky a zámkové mechanismy. Mosazné díly budou citlivě vyleštěny. Technologicky bude třeba odzkoušet nejvhodnější postup konzervace a ošetření povrchu. Lze použít např. laku Paraloid (akrylátová pryskyřice na bázi kopolymeru etylmetakrylát – metylakrylát) či jiných osvědčených přípravků. Obvykle lze použít voskování, jehož výhodou je snadná obnova leštění, které by mělo patřit ke standardní údržbě. Pokud bude třeba mosazné prvky vyměnit nebo doplnit chybějící, je možné použít odborně provedené kopie – plnohodnotné odlitky (stávající produkce je vesměs nekvalitní). Jinou možností je opatřit stejné či podobné historické prvky.

Spojovací prvky – šroubky či vruty – musí odpovídat originálu. Převážně mají zapuštěnou či čockovou hlavu, vždy však pouze s jednoduchou drážkou, nikoli se současným křížovým či hvězdičkovým zámkem.

Klíče k zámkům budou podle potřeby doplňovány tak, aby existovaly aspoň tři exempláře (nejde-li o cylindrickou vložku, ale dozický či zetkový zámek). U historických zámků je zcela vyloučeno provádět jejich úpravu na jiný systém.

Sklenářské práce

Stávající zasklení v dobrém stavu bude ponecháno. Pokud by bylo nutné je měnit, je třeba dodržet stejnou barevnost skla. Historické sklo se zvlněným povrchem a kazy je zvláště cenné. Často bývá výrazně tenčí než dnes používaná skla. Pokud takové bude třeba vyjmout, je nutno postupovat velice opatrně; sklo bude vždy deponováno pro další využití. Pro tmelení budou použity tradiční sklenářské tmely (plavená křída či kaolín ve fermeži). Staré, dosud funkční (soudržné) tmely nebudou odstraňovány, trhlinky lze po napuštění fermeží zatřít novým tmelem.

V některých případech je třeba počítat s použitím repliky historického skla. Veškeré opravy vitrají (do 19. stol.) i vitráží (od 19. stol.) budou prováděny pouze kvalifikovanými restaurátory. Restaurování zahrnuje i všechny umělecky a historicky cenné kovářské, truhlářské i zámečnické práce. Zvláštní pozornost je třeba věnovat prvkům kování s povrchovou úpravou cínováním či zlacením.

Specifickou otázkou jsou často požadovaná dodatečná těsnění oken. Z hlediska památkové péče jsou preferována lepená silikonová těsnění. U historických oken je vyloučeno frézování nových drážek pro těsnění. V některých případech jsou okna opatřena UV foliemi, ale ty musí být vždy čiré bez barevných efektů (zatmavení).

Opravy i běžné údržbové práce budou probíhat pod dohledem pracovníků Odboru památkové péče Kanceláře prezidenta republiky, kteří budou s dostatečným předstihem informováni o veškerých připravovaných opravách. Všechny materiály a technologické

postupy musí být odpovědnými zástupci schváleny. Dodavatel bude počáteční stav i průběh prací dokumentovat a na závěr odevzdá stručnou zprávu doplněnou menší fotografickou dokumentací. U restaurátorských prací bude předem předložen standardní restaurátorský záměr a na závěr restaurátorská zpráva obvyklého rozsahu.

Odbor památkové péče
Kancelář prezidenta republiky